

УДК 343.2/7

В. І. Борисов,

докт. юрид. наук, проф., академік
НАПрН України, директор Науково-
дослідного інституту вивчення
проблем злочинності імені
академіка В. В. Сташиса НАПрН
України;

В. І. Тютюгін,

канд. юрид. наук, проф., завідувач
кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого;

Л. М. Демидова,

докт. юрид. наук, проф., професор
кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У статті розглядається проблема запровадження кримінального проступку до національного законодавства. Запропоновано шлях вирішення цього питання в сучасних умовах реформування судової та правоохоронної систем України, який є найбільш раціональним і оптимальним.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, злочин, кримінальний проступок.

Питання про запровадження інституту кримінального проступку до законодавства України неодноразово порушувалося в науковій літературі, було предметом широкого обговорення юридичної громадськості. На сучасному етапі це питання є особливо актуальним, оскільки чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) нормативно закріпив положення про кримінальні проступки. Так, у п. 7 ч. 1 ст. 3 КПК вказано, що закон України про кримінальну відповідальність включає до себе «законодавчі акти України, які встановлюють кримінальну відповідальність», тобто «Кримінальний кодекс України (далі – КК) та закон України про кримінальні проступ-

ки». У нормах глави 25 КПК визначені особливості досудового розслідування кримінальних проступків; статтями 299–302 передбачається спрощене провадження в суді першої інстанції, а Прикінцеві положення цього КПК вказують на необхідність прийняття Закону України про кримінальні проступки. Разом із тим до цього часу проблема запровадження кримінального проступку до національної правової системи в нашій державі не вирішена і, більше того, на державному рівні відсутня єдність поглядів щодо концептуальних засад прийняття відповідного законодавчого рішення.

Відповідно до КПК кримінальний проступок нарівні зі злочином є різновидом кримінального правопорушення, хоча (і це природно) самого визначення поняття «кримінальний проступок» цей нормативно-правовий акт не містить та й не має містити.

Поняття «кримінальне правопорушення» належить до понятійного апарату міжнародного права і широко використовується в практиці Європейського Суду з прав людини. Зокрема, такий термін передбачено в статтях 6, 7 Конвенції про захист прав і основоположних свобод людини 1950 р. і з метою уніфікації практики застосування положень цієї Конвенції щодо кримінальних правопорушень Європейський Суд з прав людини здійснює автономне тлумачення зазначеного поняття. Ним визначені критерії, які слід враховувати при вирішенні питання про трактування розглядуваних правопорушень як кримінальних. Конкретний зміст критеріїв можна встановити лише шляхом аналізу відповідних рішень, прийнятих цією судовою інституцією.

Крім того, поняття «кримінальне правопорушення» вже міститься в національному кримінальному законодавстві в ч. 2 ст. 374 КК «Порушення права на захист». Однак його зміст законодавцем не визначено, як не наведено і дефініції кримінального проступку.

Як відомо, запровадження в законодавство України інституту кримінального проступку є одним із напрямів реформування кримінального законодавства, визначеного у Концепції реформування кримінальної юстиції, за-

твердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008. Відповідно до цієї Концепції, до категорії кримінальних (підсудних) проступків пропонується віднести:

а) окремі діяння, що за чинним КК належать до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства будуть визнані законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки;

б) передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають «судову юрисдикцію» і не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна тощо)¹.

На необхідність перегляду вітчизняних форм юридичної відповідальності у напрямі їх гуманізації та всебічного захисту прав і свобод громадян неодноразово у звертав увагу своїх рекомендаціях і Європейський Суд з прав людини. Зокрема, відповідно до його рішень, віднесення діяння до злочину чи іншого виду правопорушення залежить не тільки від його місця у національній правовій системі, а й від характеру вчиненого діяння та ступеня обмежень прав і свобод особи, які визначаються застосованим видом стягнення (покарання).

При вирішенні питання про запровадження кримінального проступку в національне законодавство слід виходити перш за все з прагнення України наблизитися до міжнародних стандартів у цій сфері. Виходячи з цього, необхідно відмітити, що ідея розмежування злочинів і проступків реалізована в законодавствах Австрії, Бельгії, Великобританії, Голландії, Іспанії, Італії, Ка-

¹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 р. «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів»: Указ Президента України від 8 квіт. 2008 р. № 311/2008 [Електронний ресурс] // Верхов. Рада України: офіц. веб-портал; електрон. версія ред. від 28 жовт. 2016 р. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>. – Заголовок з екрану.

захстану, Латвії, Литви, Сан-Марино, США, Франції, ФРН, Швейцарії та активно обговорюється в Росії й інших державах².

В окремих країнах категорія проступку виокремлюється у межах кримінального права (законодавства), в інших – у спеціальних нормативних актах. Так, у деяких державах прийняті окремі законодавчі акти про проступки. Це, наприклад, Закон Республіки Сербія «Про проступки» 2007 р., Закон Республіки Словенія «Про проступки» 2002 р., Закон Хорватської Республіки «Про проступки проти публічного порядку і спокою» 1990 р., Закон Чеської Республіки «Про проступки» 1990 р. У цілому можна констатувати збільшення на сучасному етапі кількості країн, які запровадили у своє законодавство категорію проступку.

Історія становлення інституту кримінального проступку, показує, що поділ кримінально караних діянь на злочини та проступки був відомий законодавству Російської імперії ще з часу прийняття у 1845 р. Уложення про покарання кримінальні та виправні. Відповідно до його положень усі покарання поділялися на кримінальні й виправні. За проступки призначалися лише виправні покарання. Виділення кримінальних проступків в окремий вид кримінально караних діянь було збережене також у Кримінальному уложенні 1903 р. За цим нормативно-правовим актом вони каралися арештом або грошовим штрафом.

У радянську добу розвитку кримінального законодавства України (на Слобожанщині) поняття «кримінальний проступок» використовувалось у ст. 9 Основ кримінального законодавства СРСР та союзних республік як рів-

² Уголовное право зарубежных государств. Общая часть / под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Институт международного права и экономики им. А. С. Грибоедова, 2001. – С. 384; Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми кваліфікації / М. І. Хавронюк. – К. : Юристконсульт, 2006. – С. 155–158; Борисов В. І. До питання запровадження у законодавство України відповідальності за кримінальні проступки / В. І. Борисов // Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань : тези доповідей та повідомлень учасників Міжнар. симпозиуму, 23-24 вересня 2011 р., м. Львів. – Львів : Львівськ. держ. ун-т внутр. справ, 2011. – С. 104, 105; Борисов В. І. Кримінальний проступок: пошук альтернатив в умовах децентралізації влади / В. І. Борисов // Кримінальна юстиція в Україні: виклики та перспективи в світлі конституційної реформи : збірка тез першого Львівського форуму з кримінальної юстиції, 18-19 вересня 2015 р., м. Львів [упоряд. Т. І. Созанський]. – Київ : ВАІТЕ, 2015. – С. 52.

нозначне злочинам невеликої тяжкості, тобто трактувалося як категорія злочину³. Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про внесення змін і доповнень до кримінального законодавства Союзу РСР» від 8 лютого 1977 р. здійснено спробу законодавчо закріпити кримінальні проступки шляхом установаження можливості застосування заходів адміністративної відповідальності за злочини, що не становили великої суспільної небезпеки⁴.

Із наведеного випливає, що інститут проступку історично займав самостійне місце у кримінальному законодавстві (хоча і не на всій території сучасної України й не в усі часи).

У науці кримінального права дискусії навколо кримінального проступку та його місця у правовій системі тривають протягом останніх десятиліть, але й досі бракує однозначного й загальновизнаного вирішення, яке позитивно було б сприйняте суспільством і науковими колами. Висловлювання щодо різних аспектів кримінального проступку містяться в роботах учених радянського періоду розвитку кримінального законодавства⁵, але до цього питання знову і знову повертаються учені, які висвітлюють старі й нові проблеми, пов'язані з цим правовим поняттям.

Аналіз позицій дослідників доводить існування протилежних точок зору: одні виступають проти виокремлення кримінальних проступків у кримінальному законодавстві⁶, інші – за. Причому останні по-різному розуміють шляхи виокремлення такого поняття у кримінальному праві: перші підкреслюють особливу природу кримінального проступку й виступають із пропо-

³ Епифанова Е. В. Преступление как правовая категория в науке и законодательстве России: история и особенности современного состояния : монограф. / Е. В. Епифанова ; под науч. ред. В. В. Момотова. – М. : Юрлинформ, 2013. – С. 316.

⁴ Рогова Е. В. Уголовный проступок в системе дифференциации уголовной ответственности / Е. В. Рогова. – Иркутск, 2011. – С. 47, 48.

⁵ Загородников Н. И. Совершенствование советского уголовного законодательства об охране общественного порядка / Н. И. Загородников // Труды Московской высшей школы милиции МВО СССР. – 1978. – Вып. 3. – С. 92; Вопросы общего учения о наказании в период развернутого строительства коммунизма : тез. докл. на науч. конф. // Советское государство и право в период развернутого строительства коммунизма. – Л., 1961. – С. 77,78.

⁶ Кривоченко Л. М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України : моногр. / Л. М. Кривоченко. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – С. 69–74.

зицією виключити їх із кола злочинів, вважаючи їх менш суспільно небезпечними, ніж злочини⁷; другі наводять проміжне вирішення проблеми кримінального проступку з його розумінням як діяння злочинного й такого, що є якби напівзлочинним, близьким до антисоціальних проступків⁸; треті пропонують тлумачення кримінального проступку з ширшим змістом як субстрату декриміналізованих (трансформованих) злочинів невеликої тяжкості й адміністративних (не управлінських) правопорушень⁹; четверті доводять необхідність запровадження інституту кримінального проступку з визначенням його соціальної природи як злочину¹⁰, зокрема, з більш точною класифікацією існуючого кола злочинних діянь за їх небезпечністю із виокремленням кримінального проступку як незначного злочину¹¹ або умисних чи необережних злочинів, за вчинення яких передбачено максимальне покарання до трьох років позбавлення волі¹².

⁷ Курлянский В. И. Уголовная ответственность и меры общественного воздействия / В. И. Курлянский. – М. : Юрид. лит., 1965. – С. 99.

⁸ Кузнецова Н. Ф. Преступление и преступность / Н. Ф. Кузнецова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1969. – С. 95.

⁹ Про затвердження Плану заходів щодо реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серп. 2008 р. № 1153-р [Електронний ресурс] // Верхов. Рада України : офіц. веб-портал ; електрон. версія ред. від 20 жовт. 2016 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1153-2008-%D1%80>. – Заголовок з екрану; Тацій В. Я. Актуальні проблеми сучасного розвитку кримінального права України / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін // Право України. – 2010. – № 9. – С. 12; Резолюція науково-практичного семінару «Теоретичні і практичні механізми впровадження кримінальних проступків в публічне право України», 11 травня 2012 р., м. Запоріжжя [Електронний ресурс] / уклад.: Т. А. Денисова, В. Г. Лукашевич, П. В. Хряпінський // Проблеми впровадження інституту кримінального проступку» (на основі проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» від 3 берез. 2012 р. № 10136) : матер. Всеукр. інтернет-конф., 10 лип. 2012 р., м. Харків. – Режим доступу : <http://ivpz.org/golovna-konferents>. – Заголовок з екрану; Борисов В. І. Проблеми запровадження у законодавство України інституту кримінального проступку [Електронний ресурс] / В. І. Борисов // Проблеми впровадження інституту кримінального проступку (на основі проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» від 3 берез. 2012 р. № 10136) : матер. Всеукр. інтернет-конф., 10 лип. 2012 р., м. Харків. – Режим доступу : <http://ivpz.org/golovna-konferents>. – Заголовок з екрану; Тацій В. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок / В. Тацій, В. Тютюгін, Ю. Гродецький, А. Байда / Вісн. Нац. акад. правових наук України. – № 2 (77). – 2014. – С. 133, 134; Тацій В. Я. Концептуальная модель установления ответственности за проступок в законодательстве Украины / В. Я. Тацій, В. И. Тютюгин, О. В. Каплина, Ю. В. Гродецкий, А. А. Байда / Проблемы законности : сб. науч. тр. / отв. ред. В. Я. Тацій. – Вып. 125. – 2014. – С. 9, 10.

¹⁰ Загородников Н. И. Совершенствование советского уголовного законодательства об охране общественного порядка. – С. 92

¹¹ Рогова Е. В. Уголовный проступок в системе дифференциации уголовной ответственности. – С. 114.

¹² Кузнецова Н. Ф. Значение общественной опасности деяний / Н. Ф. Кузнецова // Государство и право. – 2010. – № 6. – С. 75.

Щодо позиції визнання кримінальним проступком злочинів незначного ступеня тяжкості, то пропонується й такий шлях – виокремити злочини невеликої тяжкості, які доцільно трансформувати у кримінальні проступки, втілюючи принципи гуманізації кримінальної відповідальності й економії репресій. При цьому за своєю соціальною і правовою природою кримінальний проступок залишається злочинним діянням, що посягає на найважливіші об'єкти кримінально-правової охорони із заподіянням не менш ніж істотної шкоди фізичним, юридичним особам, суспільству чи державі або спрямованим на таке заподіяння (не є малозначним). За вчинення кримінального проступку винна особа притягується саме до кримінальної відповідальності, а не будь-якої іншої. За такий проступок передбачається покарання, не пов'язане з позбавленням волі, або штраф (як основне покарання) у розмірі, що не перевищує однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян¹³.

Аналіз різних позицій науковців щодо шляхів запровадження кримінального проступку показує, що багато з них є прихильниками інституту проступку у виді проміжного варіанта об'єднання не лише окремих злочинів невеликої тяжкості, а й адміністративних (неуправлінських) правопорушень, які розглядаються судами. Причому таким пропозиціям характерні відмінності як у питанні юридичної природи такого правопорушення, так і його місця в національній правовій системі.

Як визнає П. Л. Фріс, перспективним є створення законодавства про кримінальні проступки, до яких шляхом проведення декриміналізації можливе віднесення діянь, що на сьогодні належать до злочинів невеликої тяжкості. Він підтримує виділення певних норм із КК в окремий Кодекс про кримінальні проступки, указуючи при цьому на необхідність зміни підходів до ви-

¹³ Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика / Л. М. Демидова. – Х. : Право, 2013. – С. 578, 580, 668–672.

значення змісту матеріальної ознаки злочину – суспільної небезпеки¹⁴. М. І. Хавронюк, підкреслюючи важливість національних традицій правотворення, прогресивні інститути правових систем ЄС і норм міжнародного права, пропонує розширити Особливу частину КК, поділивши її на дві книги: книга 1 «Злочини» і книга 2 «Кримінальний проступок». Остання, на його думку, має охопити адміністративні правопорушення, які не є посяганнями проти порядку управління і за ступенем своєї тяжкості вважаються суспільно небезпечними, а тому можуть бути криміналізовані із застосуванням до них найменш суворих покарань. При цьому він наголошує на потребі приєднання до них приблизно 100 проступків, які наразі вважаються злочинами невеликої тяжкості, з установленням за їх учинення, як правило, менш суворих покарань¹⁵. Такий підхід запроваджений і в декількох законопроектах, що перебувають на розгляді у Верховній Раді України.

Аналіз положень цих проектів Законів України («Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінального проступку» від 17 жовтня 2013 р. № 3438, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації положень Кримінального процесуального кодексу України» від 16 квітня 2014 р. № 4712, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження кримінальних проступків» від 19 травня 2015 р. № 2897 та ін.) свідчить про їх соціальну і правову недоцільність та наукову необґрунтованість щодо запровадження кримінального проступку шляхом запропонованих змін до КК України з віднесенням водночас до таких проступків також і адміністративних (неуправлінських) правопорушень із так званою судовою юрисдикцією. Зокрема, запровадження інституту кри-

¹⁴ Фріс П. Л. Питання кримінального права в контексті кримінально-правової політики / П. Л. Фріс // Право України. – 2010. – № 9. – С. 73–80.

¹⁵ Хавронюк М. І. Концепцію визначено: адміністративні проступки, кримінальні проступки, злочини. Настав час розмежувати / М. І. Хавронюк // Основні напрями розвитку кримінального права та шляхи вдосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 11-12 жовт. 2012 р. / редкол.: В. Я. Тацій (голов. ред.), В. І. Борисов (заст. голов. ред.) та ін. – Х.: Право, 2012. – 632 с. – С. 182.

кримінального проступку шляхом розширення меж криміналізації, як це впливає із наведених законопроектів, матиме негативний соціально-політичний резонанс. Насамперед це призведе до суттєвого погіршення статистичних показників кількості зареєстрованих в Україні кримінальних правопорушень. Так, якщо нині в Україні у середньому реєструється до 700 тис. злочинів на рік, то за умови віднесення до числа кримінальних правопорушень окрім злочинів ще й адміністративних правопорушень їх кількість може збільшитися до 5-6 млн. на рік, що закономірно призведе до дестабілізації соціальної ситуації в країні та негативно вплине на імідж нашої держави на міжнародній арені. Крім того, такий шлях запровадження інституту кримінального проступку призведе до необґрунтованого розширення сфери дії кримінального закону. Це суперечитиме головній ідеї введення кримінальних проступків у законодавство України – ідеї гуманізації кримінальної відповідальності.

Підтримуючи необхідність трансформації певної частини злочинів невеликої тяжкості у проступки як логічний прояв політики подальшої гуманізації юридичної відповідальності за делікти, що не містять загрози спричинення значної шкоди інтересам суспільства й держави, вважаємо, що виходом із цієї ситуації може стати розробка концепції запровадження у вітчизняне законодавство інституту антигромадських проступків (або проступків невеликої тяжкості). До цієї категорії мають увійти, поряд із окремими злочинами, що за чинним КК України становлять невелику тяжкість, також певні адміністративні правопорушення, які вчиняються фізичними особами та мають судову юрисдикцію. При цьому інститут антигромадських проступків міг би закріплюватися в окремому законодавчому акті (наприклад, Кодексі про антигромадські проступки або Законі України «Про антигромадські проступки» чи Законі (Кодексу) України про проступки).

Розробка і реалізація вказаного нормативного акта створить підстави для формування самостійного виду юридичної відповідальності, відмінного як від адміністративної, так і від кримінальної відповідальності. Це раз і на-

завжди зняло б проблему визнання проступків такими, що мають тотожні зі злочинами кримінально-правові наслідки.

Зазначений нормативний акт може складатися з *трьох частин*:

– Загальна частина, яка закріплюватиме законодавчі положення щодо принципів та завдань Закону (Кодексу) про проступки, поняття проступку, стадій його вчинення, співучасті у ньому; закріплюватиме систему (перелік) судових стягнень за його вчинення; вирішуватиме питання про звільнення від відповідальності та від стягнення тощо;

– Особлива частина, яка буде містити системний опис вичерпного переліку проступків;

– Процесуальна частина, в якій передбачатиметься спеціальна процедура щодо розслідування та судового розгляду проваджень про проступки.

Правова процедура провадження про проступки при цьому не буде обтяжена обмеженнями, характерними для розгляду справ про злочини, однак водночас створюватиме всебічні гарантії ефективного захисту прав і свобод винних осіб, на відміну від нині чинного порядку для справ «судової юрисдикції» у КУпАП.

Крім того, прийняття такого окремого (самостійного) нормативного акта призведе до гармонізації законодавства України із законодавством країн Європи, наближення до європейських правових стандартів і чіткішого розмежування між сферами адміністративної та кримінальної відповідальності. Саме таким шляхом вирішено цю проблему в низці зарубіжних країн (Сербії, Словенії, Хорватії та ін.)¹⁶.

Однак, розуміючи, що такий підхід запровадження інституту проступку потребує суттєвого реформування національної правової системи з удосконаленням Конституції України та багатьох інших нормативно-правових актів і це буде пов'язано з тривалою підготовкою, пропонуємо піти раціональнішим шляхом – внести зміни до Кримінального кодексу України без роз-

¹⁶ Тацій В. Дискусійні питання встановлення відповідальності за проступок. – С. 133, 134.

ширення у цілому меж криміналізації, тобто без віднесення до кримінальних проступків адміністративних правопорушень із запровадженням певних концептуальних засад. Зокрема, *запровадження кримінального проступку в законодавство України має відповідати таким принципам:*

- верховенство права;
- невідворотність відповідальності та покарання за кримінальні правопорушення;
- обмеження репресивної складової кримінально-правового впливу на осіб, які вчинили кримінальні правопорушення незначного ступеня суспільної небезпечності (кримінальні проступки);
- відмова від такого наслідку вчинення кримінального проступку, як судимість.

Концепція запровадження кримінального проступку до національного законодавства України, на нашу думку, має охоплювати і *завдання*, яке вона виконує. Це створення науково обґрунтованої методологічної основи, визначення змісту та напрямів запровадження кримінального проступку в законодавство України, а саме:

- гуманізація та оптимізація кримінального законодавства;
- удосконалення кримінально-процесуального законодавства шляхом запровадження спрощеної процедури досудового розслідування та судового розгляду матеріалів кримінального провадження щодо кримінальних проступків;
- пом'якшення кримінальних покарань шляхом удосконалення санкцій за вчинення кримінальних проступків;
- впровадження в законодавство України рекомендацій Європейського Суду з прав людини та міжнародних стандартів у сфері боротьби зі злочинністю.

Основними напрямками і змістом запровадження кримінального проступку до законодавства України необхідно визнати такі.

По-перше, що стосується *запровадження кримінального проступку в законодавство України про кримінальну відповідальність*, з метою його гу-

манізації та впровадження рекомендацій Європейського Суду з прав людини і міжнародних стандартів пропонується реформування КК України за такими напрямами:

– ввести до кримінального законодавства поняття «кримінальне правопорушення», яке включатиме кримінальні проступки і злочини менш тяжкі, тяжкі й особливо тяжкі. При цьому відмежування кримінальних проступків від злочинів здійснюватиметься залежно від ступеня їх тяжкості, а в основі такого поділу перебуватимуть межі їх караності, що мають бути встановлені в статті КК про класифікацію кримінальних правопорушень;

– визнати кримінальними проступками переважну більшість злочинів невеликої тяжкості й деякі злочини середньої тяжкості та передбачити за їх вчинення лише такі види покарань, що не пов'язані з позбавленням волі;

– передбачити, що готування до кримінального проступку та можливо й замах на нього не тягнуть за собою кримінальної відповідальності;

– розширити можливості звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які вчинили кримінальні проступки, на підставі ширшого використання процедур примирення й відшкодування заподіяної шкоди;

– встановити, що повторне вчинення кримінального проступку визнаватиметься лише як обставина, що обтяжує кримінальне покарання;

– зберегти такий наслідок вчинення кримінального правопорушення, як судимість, лише стосовно злочинів.

По-друге, це питання удосконалення кримінального процесуального законодавства України у зв'язку із запровадженням кримінального проступку. Пропонується вилучити з п. 7 ч. 1 ст. 3 КПК положення щодо закону України про кримінальні проступки, вказавши, що джерелом кримінального законодавства є лише КК України. Крім того, доцільно встановити, що судове провадження стосовно кримінальних проступків має здійснюватися за спрощеною процедурою спеціально виділеними для цього суддями місцевих судів, які в подальшому можуть скласти інститут мирових суддів.

По-третє, окремих напрямом запровадження кримінального проступку до національного законодавства України є *удосконалення законодавства про адміністративні правопорушення*. Відповідно до міжнародних стандартів та неодноразових рекомендацій Європейського Суду з прав людини, слід вилучити із адміністративного законодавства такі види адміністративних стягнень, як адміністративний арешт та виправні роботи. Крім того, необхідно установити таку процедуру їх розгляду в суді, що у повному обсязі гарантувала б забезпечення прав, свобод і законних інтересів осіб, які притягуються до адміністративної відповідальності.

Наведені та інші концептуальні підходи викладені нами у відповідному проекті Концепції, направлений Генеральному прокурору України. Запропонований шлях забезпечує мінімальне втручання в кримінальне законодавство. Це також дозволить запровадити інститут кримінального проступку до правової системи України в найближчий строк та оптимізувати роботу органів досудового розслідування і судів.

Для відповідної організації роботи над законопроектом щодо змін до Кримінального кодексу України вважаємо за доцільне затвердити зазначену Концепцію на державному рівні.

Реалізація наведених вище концептуальних засад сприятиме здійсненню державної політики у сфері боротьби зі злочинністю, побудованої на принципах гуманізму та соціальної справедливості, а також подальшій гуманізації кримінальної відповідальності осіб, які вчинили злочини з незначним ступенем суспільної небезпечності (кримінальні проступки). Прогнозуємо, що суспільство позитивно сприйме такі державні заходи, бо їх запровадження підвищить ефективність діяльності органів досудового розслідування та судів, покращить криміногенну ситуацію у країні та оперативно вирішить проблему введення до законодавства України інституту кримінального проступку.

Борисов В. И., Тютюгин В. И., Демидова Л. Н. Уголовный проступок: концептуальные основы внедрения в национальное законодательство

В статье рассматривается проблема внедрения уголовного проступка в национальное законодательство. Предлагается путь решения этого вопроса в современных условиях реформирования судебной и правоохранительной систем Украины, являющийся наиболее рациональным и оптимальным.

Ключевые слова: уголовное правонарушение, преступление, уголовный проступок.

Borisov V. I., Tutygin V. I., Demidova L. M. Criminal Misdemeanor: Conceptual Bases of Introduction in the National Legislation

In the article the problem of introduction of the criminal misdemeanor in the national legislation is considering. It is proposed the way of resolving this issue in modern conditions of reforming the judicial and law enforcement systems of Ukraine, which is the most rational and optimal nowadays.

Key words: criminal offense, crime, criminal misdemeanor.